

4 Boeken Actueel

BOEKDELEN PAUL VAN LOON OVER MAURICE SENDAK

‘Max is eerste kleuterweerwolf’

De literaire liefdesverklaring van deze week: Paul van Loon over *Max en de Maximonsters* van Maurice Sendak

Toen ik negentien jaar was, zat ik op de kunstacademie in Den Bosch. Op de afdeling illustratie. Aan kinderboeken als *Dolfje Weerwolfje* was ik nog lang niet begonnen. Mijn lerares Margriet Heymans, tot op de huidige dag kinderboekenschrijfster, kwam op een dag aanzetten met *Max en de Maximonsters*, een kinderboek uit 1963 van de Amerikaanse schrijver en illustrator Maurice Sendak,

„Alleen al de beginzin van het prentenboek sprak me aan: 'Toen Max zijn wolfspakje aan had, en kattekwaad uithaalde.' Op een prent gaat Max in een grijzig wolfspakje de hond met een vork te lijf. Dan zie je de bui al hangen. Hij gaat te ver en wordt door zijn moeder naar zijn kamer gestuurd. Daar, op zijn kamer, gebeurt iets wonderlijks. Zijn muren en bed veranderen in een bos. Max wandelt door dat bos tot aan een zee, waar een rood bootje op hem wacht. Met dat bootje vaart Max naar het land van de Maximonsters. Dat zijn grote harige griezelseesten, met scherpe tanden. In feite monsters uit Max' ergste nachtmerrie. Maar hij overwint zijn angsten, roept heel hard 'koppen dicht' tegen ze, en wordt hun koning.

„Het feit dat Max zijn angsten overwint, is een belangrijk thema van het boek. Ik ontving een keer een brief van een meisje dat zei dat ze dankzij mijn kinderboek *De Griezelseesten* haar angsten heeft overwonnen. Sendak was met dit boek een van de eerste kinderboekenschrijvers die schreef vanuit de beleevingswereld van het kind. Vanuit dat perspectief kan de boodschap 'overwin je angsten' door middel van de tekst en de prenten heel goed bij een kind overkomen.

„Met zijn prenten haalt Sendak een geweldige truc uit. De eerste prent is de kleinste van het boek. Als je doorbladert merk je dat de prenten steeds groter worden totdat ze, in het midden van het boek, bladvullend zijn geworden. Dan is Max inmiddels verzeild geraakt in zijn droomwereld. Als Max het land verlaat, worden de prenten weer kleiner. Ook als lezer kom je, net als Max, langzamerhand in een droomwereld terecht waar je bij zijn vertrek weer uitkomt.

„Max zie ik als de eerste kleuterweerwolf in de kinderliteratuur. Dat is ook een reden waarom *Max en de Maximonsters* mij zo aantrok. Als kind las ik al gefascineerd over weerwolven in het

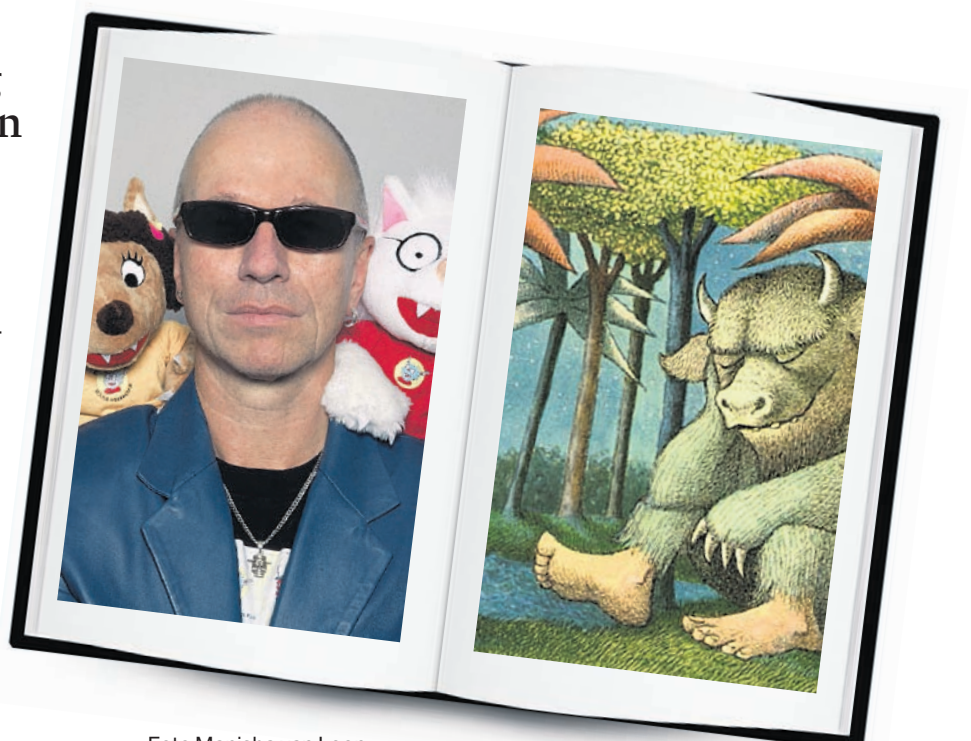

Foto Manisha van Loon

Limburgs sagenboek, een verzameling moralistische Limburgse volksverhalen uit 1925 van de Nederlandse dichter Pierre Kemp. Het boek stond bij mijn vader in de boekenkast. Mijn fascinatie voor weerwolven bleef, want later is met *Dolfje Weerwolfje*, een weerwolf de hoofdpersonage geworden van een van mijn kinderboekenseeksten.

„Grappig genoeg vertonen de weerwolfverhalen uit het Limburg sagenboek overeenkomsten met *Max en de Maximonster*. In die weerwolfverhalen lagen de wolvenvellen verstoppt, bijvoorbeeld in een holle boom. Ze werden uit de boom gehaald en aangehouden door mensen die vervloekt en gedood waren om weerwolf te zijn. Als ze eenmaal het vel om zich heen droegen, veranderden die personen in een echte weerwolf. Dus eigenlijk trokken ze, net als Max, een wolvenpak aan.

„Voor mij is *Max en de Maximonsters* een van de belangrijkste boeken uit de kinderliteratuur. Door dit prentenboek ben ik in de kinderboekenwereld terecht gekomen.”

Roderick Nieuwenhuis

Maurice Sendak: *Max en de Maximonsters*. Lemniscaat, 32 blz. € 12,95

DE PAPIERMOLEN WEEK 48

December retailmaand

Het is nu of nooit voor de boekhandel: om de omzet omhoog te krijgen dient u boeken cadeau te geven. Obama gaf alvast het goede voorbeeld.

Dit zijn dé weken voor de retail, zo verzekerden mensen die het weten kunnen *De Papiermolen*. De zietogende boekhandel zet alles op alles om de door crisis-chagrijn geplaaide consument de winkel in te lokken – en alle onlineconcurrenten van de zietogende boekhandel doen dat ook.

President Obama doet in elk geval braaf mee. Op 'Kleine Winkel Zaterdag', de laatste strohalm wellicht van Amerikaanse onafhankelijke zaakjes tegen het winkelketengeweld bezocht hij met zijn dochters *Sasha* en *Malia* een onafhankelijke boekwinkel in Washington. Een zwerm journalisten legde vast wat hij daar kocht. Het onlangs in jubileumeditie verschenen vijftig jaar oude kinderboek *The Phantom Tollbooth* legde hij als eerste in zijn mandje. Dit gaat over een jongen, Milo, die in een tolpootje in een andere wereld terecht komt. In die magische wereld heerst onrust wegens de verbanning van de prinsessen Rhyme en Reason, die voor redelijkheid in de wereld zorgden. Obama legde nog vier kinderboeken in

zijn mandje, maar dit verhaal sprak hem kennelijk het meest aan. Voor zichzelf kocht de president *Téa Obrechts's The Tiger's Wife*, dat dit jaar de Orange Prize won, *Junot Diaz's The Brief Wondrous Life of Oscar Wao* (Pulitzer Prize) en *Ahmed Rashids* boek over de opkomst van extremisme in Centraal Azië, *Descent into Chaos*. Uitgevers wachten in spanning of het **Obama-effect** nog werkt. Aan het begin van zijn presidentschap werd wat Obama las vaak een bestseller, zoals *Joseph O'Neills Nederland*.

Treurig retail-nieuws is het feit dat **Meulenhoff** volgend jaar stopt met zijn poëziekalender. Nog 365 maal scheuren en dan komt er na 29 jaar een einde aan een klein literair instituut. De editie van 2012, samengesteld door dichters **Tjitske Jansen** en **Victor Schiferli**, is de laatste. In hoogtijdagen verscheen de kalender in een oplage van 15.000. In 2013 zou de dertigste editie zijn verschenen. Er is geen geld meer, zegt een medewerker van Meulenhoff: „Op dit moment maakt het boekenvak moeilijke tijden door. Collega-uitgevers vrengen steeds

meer geld voor de rechten van hun gedichten. Dat maakt deze arbeidsintensieve kalender een stuk duurder, terwijl de oplage juist daalt.”

Samensteller Tjitske Jansen is bang dat het stopzetten van de *Dagkalender van de poëzie* iets te maken heeft met de verschijning van een door **Gerrit Komrij** samengestelde poëzie-dagkalender. „Het was nu juist zo leuk aan die Meulenhoff-kalender dat er, qua omvangrijke poëzie-bloemlezingen, ook nog iets anders bestond.” Meulenhoff ontkent dit.

Ook de baas van Penguin Books ziet het qua retail somber in, bericht *Bookseller Magazine*. Topman John Makinson ziet 'donkere wolven' aan de horizon in 2012. „Deze business heeft altijd meer gedreven op aanbod dan op vraag. De smaak van het publiek verandert niet, wat verandert is de verkrijgbaarheid van boeken via allerlei kanalen. Het is moeilijker dan ooit te voorspellen hoe we er over twaalf maanden zullen voorstaan.” (Opwekkend nieuws.

Maartje Somers (nmv **Roderick Nieuwenhuis**)

PV

pas verschenen

Kader Abdolah: In de polder. 15 jaar *Mirza*. De Geus, 890 blz. € 15,- Bundeling van de columns die de Iraans-Nederlandse schrijver Kader Abdolah (1954) vanaf 1996 onder het pseudoniem Mirza schreef voor de *Volkskrant*.

Julia Blackburn: Smalle paden. *Tochten in en rond een Italiaans bergdorp (Thin Paths. Journeys In and Around an Italian Mountain Village)*. Vert. Saskia van der Lingen en Caroline Meijer, De Bezige Bij, 302 blz. € 19,90 Het vervolg op Julia Blackburns (1948) familiegeschiedenis *Wij drieën* uit 2008, waarin ze een indringend portret gaf van haar verslaafde vader en egocentrische moeder. In *Smalle paden* vertelt ze over haar nieuwe leven in een Italiaans bergdorpje.

Leo Blokhuis: The Sound Of The South. *Where Soul And Country Meet 1961-1976*. Ambo en Universal Music, 4 cd's en boek, 176 blz. € 39,95 Opvolger van *The Sound of the West-coast* waarin muzikkenner Leo Blokhuis (1961) dit keer het zuiden van Amerika onder de loep neemt. Daar kwam in de jaren zestig de zogenaamde country-soul opzetten.

Gerrit Komrij: Mijn poëziekalender. *Voor het jaar 2012.* Van Gennep, € 14,95 Enige concurrent van de door Meulenhoff uitgegeven *Dagkalender van de poëzie*. Bij de Sdu verscheen dit jaar weer de *Onze Taal Taalkalender 2012* (€ 15,95) en de *Geschiedenis kalender 2012* (€ 15,95), en bij uitgeverij De Harmonie *Peter's Zeurkalender 2012* van Peter van Straaten (€ 14,90).

Leven aan de Waal of Vervolg der Kroonijk van Nijmegen 1819-1859 opgetekend door *Jan Willem en Gerrit van Druijnen*. Vantilt, 352 blz. € 22,50 Bezorgd en ingeleid door A. Bosch, A. E. M. Janssen en A. T. S. Wolters van der Werff. Persoonlijke observaties van een 19de-eeuwse Nijmeegse wijnhandelaar.

Arko Olderman, Koos Neuvel, Willem van Tilburg: Ontspoorde cellen. *Kanker in fictie.* De Tijdstroom, 374 blz. € 25,-

Tiende uitgave, een bloemlezing, in de jaarlijkse serie Literatuur en Geneeskunde van het medisch centrum van de Vrije Universiteit (VU) in Amsterdam.

Arjan Peters: Eindelijk sneeuw. Hoogland & Van Klaveren, 56 blz. € 12,50 Nieuw boek van literair recensent van de *Volkskrant* Arjan Peters over zijn fascinatie voor sneeuw.

Amy Waldman: De inzending (*The Submission*). Vert. Thera Idema, Contact, 414 blz. € 24,95 Debuutroman van de Amerikaanse journalist Amy Waldman (1969) over een prijsvraag voor een monument ter nagedachtenis aan de slachtoffers 9/11. Toef Jaeger noemde het in *NRC Handelsblad* 'een zeer bijzonder boek' (Boeken, 16-09-11).

Wim Verbeij: Boom's Blues. *Muziek, journalistiek en vriendschap in oorlogstijd.* In de Knipscheer, 284 blz. € 34,50 Biografie van Frans Boom, in 1943 verantwoordelijk voor de eerste bluesstudie ter wereld, geschreven door de Nederlandse blueskenner Wim Verbeij.

Interview

Sandra Heerma van Voss

‘Seks is ongelooflijk belangrijk,” zegt schrijfster Lisa Appignanesi. 65 jaar is ze, levendig, petite en verledend – van haar vulps getailleerde bloesje tot haar uitbundige sieraden. „Het is een sturende kracht in ons leven. Maar het is niet het hele leven, al lijkt dat nu soms zo. Seks is gemakkelijk te *markeren* en te verkopen. We worden de hele dag op de geneugten gewezen, maar ook op allerlei regels: wat is te veel, wat te weinig, welke standjes zijn goed of slecht... Zo worden onze verwachtingen opgeschroefd. Maar seks vervult niet alles. Liefde is belangrijker.”

Alles over de liefde heet Appignanesi's laatste boek dan ook. Het is een ambitieuze, prettig leesbare poging om het fenomeen in kaart te brengen, in de vorm van een 'biografie': van de eerste verliefdheid via huwelijken en gezin naar de kalme genegenheid waarin echte liefde volgens Appignanesi idealiter uitmond.

Eerder in haar leven had ze dit boek niet kunnen schrijven, vertelt ze tijdens een promotiebezoek aan Amsterdam. Appignanesi is directeur van het Freud Museum in Londen, publiceerde onder meer een studie naar 's mans denkbelden over vrouwen (*Freud's Women*, 2000) en schrijft romans waarin de duistere kant van begeerte een prominente rol speelt, maar zelf was ze net zo zoekende als iedereen. Wijsheid komt met de jaren, zeker waar het de liefde betreft.

„Als je jong bent kun je naar passie”, zegt ze. „Je scheert van hoge pieken naar diepe dalen. Later in je leven kom je tot rust en krijg je meer oog voor de lange termijn. Wat geeft je meer plezier, een prachtige plant voor één seizoen of een boom die jarenlang blijft staan?”

„Ik ben zelf getrouwd, moeder geworden, gescheiden, en heb nu een partner bij wie ik evenzeer aan onze vriendschap, het gevoel van verwantschap hecht als aan passie en erotiek. Ik denk dat een mens zich daar op de lange duur gelukkiger bij voelt. Maar het is ook eentoniger, alledaagser. Gewoonten zijn een noodzakelijke voorwaarde voor bestendige liefde. Ze structureren het dagelijks leven en dat geeft ruimte voor emoties, voor interesse in de ander. Maar ze zijn niet bepaald in de mode. Alles moet nieuw, jong. We zijn als de dood voor sleur.”

Appignanesi gebruikte een veelheid aan bronnen voor haar boek. Ze (her-)las klassieke literatuur, citeert therapeuten en filosofen, nam uitgebreide interviews af en grasduinde op het internet. Daar hoorden ook vele uren op pornosites bij, grinnikt ze – ze was benieuwd naar het fenomeen, maar raakte er niet van onderstoven. „Morele paniek over internetporno is niet nodig. Te veel is uiteraard niet goed – net zoals twintig uur achter elkaar gamen niet goed voor je is, of twintig uur schrijven. Het is een kwestie van jezelf tijdig terughalen.”

Mensen verlaten elkaar steeds makkelijker, relaties en huwelijken worden sneller verbroken. Hebben media en internet daar iets mee te maken? Een Facebook-vriend is met een druk op een knop uit je leven geschrapt. En misschien vind je wel een veel leukere.

„Ons internetleven is een fantasie. We denken dat het een rationeel, beheersbaar deel van onszelf is, opgebouwd uit lijstjes: lengte, haarkleur, werk- en reiservaring, enzovoort. Altemaal zichtbaar, meetbare eigenschappen. Maar het interessante is dat de mensen met wie je online klikt niet dezelfde zijn als op wie je in het echte leven verliefd wordt. Bij verliefdheid komen andere, chaotische krachten in het spel, waarin het verleden een prominente rol speelt. De voorbeelden uit je jeugd bepalen grotendeels hoe je lief hebt: je ou-

Lisa Appignanesi: 'Gewoonten zijn een noodzakelijke voorwaarde voor bestendige liefde' Foto Roger Cremers

‘Soms is je tweede huwelijk het goede’

‘Sleur is belangrijk voor bestendige liefde’, zegt de Britse schrijfster Lisa Appignanesi. En zij kan het weten. In een net vertaald boek, en in dit interview, stelt ze veel aspecten van de liefde aan de orde: van porno tot geld, van trouw tot internet, van oerman tot vreemdgaan.

Denk u dat vriendschappen in de toekomst belangrijker worden?

„Dat is al aan het gebeuren. We worden steeds ouder, maar alles in ons leven duurt korter: relaties, banen, de tijd dat we in hetzelfde huis wonen. We krijgen minder kinderen. Veel ouders zijn een deel van de tijd alleenstaande ouders. Mensen worden vaak ver van hun familie af. Zo worden vriendschappen een enorm belangrijk netwerk.

„Overigens is het huwelijk, en daar schaar ik langdurige samenlevingsverbanden ook onder, voor de meeste mensen nog altijd de ideale manier van leven. *Marriage can work, you know*. Soms is je tweede huwelijk

pas het goede; zo werkte het voor mij. Tenminste – voor zover ik weet. Misschien is straks als ik thuiskom alles weer anders!’

De meeste vrouwen werken tegenwoordig; ze zijn economisch onafhankelijk. Waarom dan trouwen, of getrouwd blijven?

„Het huwelijk zal niet worden gered doordat vrouwen weer blootsvoets thuisblijven en kinderen baren. Ik denk dat het belang van de economische component van relaties overschat wordt. Mensen worden niet minder kwetsbaar als ze geld verdienen, hun emotionele behoeften blijven dezelfde. Een vrouw kan best een tijd meer verdienen dan haar

Biografie Lisa Appignanesi

Lisa Appignanesi (Polen, 1946) raakte vooral bekend door haar boek *Mad, Bad and Sad* (vertaald als *Gek, slecht en droevig*), een *geschiedenis van vrouwelijke 'hysterie'*, 2008). Ze groeide op in Parijs en later Quebec en studeerde Engels en literatuurwetenschap in Canada en Groot-Brittannië. Ze doceerde Europese Studies en werkte bij het Londense Institute of Contemporary Arts, dat mede onder haar leiding uitgroeide tot een vooraanstaand cultureel debatcentrum. Sinds 1990 is ze fulltime schrijfster. Appignanesi publiceerde romans, thrillers en non-fictie, zoals *Freud's Women*, over de geschiedenis van het cabaret. Ze was scenariste en productrice voor radio en tv en maakte een documentaire over Salman Rushdie voor de Franse tv en een over Freud voor de BBC-radio 4. Lisa Appignanesi maakt deel uit van de directie van het Londense Freud-museum.

man, en hij kan best een tijd meer voor de kinderen zorgen. Veel vaders vinden dat eigenlijk heerlijk, en zijn er zelfs geschikter voor dan hun vrouw. Dat is allemaal niet zo biologisch gedetermineerd. Het is wel zaak dat geen van beide partners te lang in een bepaalde rol gedrukt wordt, dat de ongelijkheid tijdelijk is. Daarvoor moet je kunnen samenwerken en het goed met elkaar kunnen vinden.”

‘Voorbeelden uit je jeugd bepalen hoe je verliefd wordt’

Maar totale seksegelijkheid is toch niet spannend? Vrouwen kijken nog altijd graag een beetje tegen een man op – macht maakt aantrekkelijk.

„Dat komt door Daddy! Ons eerste liefdesobject. Ik vind een machtige man ook niet te weerstaan. Vrouwen zien mannen nog steeds als hun potentiële beschermers, maar mannen weten soms niet meer hoe ze dat moeten zijn. Ze zijn hun zelfbeeld een beetje kwijt.

„Toch berusten de meeste van die zogenaamde sekseverschillen op misverstanden. Het idee dat vrouwen meer van liefde zouden weten, bijvoorbeeld. Het gros van de grote liefdesverhalen uit de klassieke literatuur is door mannen geschreven. Het beeld dat monogamie en trouw 'vrouwelijk' zouden zijn, klopt ook niet. Vreemdgaan kan voor zowel mannen als vrouwen aantrekkelijk zijn op een bepaald moment – het wekt je weer tot leven. En voor je huwelijk hoeft het geen genadeklap te zijn. Volgens sommige statistieken krijgt tachtig procent van de stellen ermee te maken. *A little infidelity hasn't killed anybody*.

„Het beeld van de verkrachtende, plunderende oerman zit diep in ons bewustzijn verankerd. Ian McEwan is een van de weinige schrijvers die ik ken die de genoegens van seksuele trouw vanuit een mannelijk perspectief hebben beschreven. De hoofdpersoon uit zijn roman *Saturday*, Henry, is een neuroloog van middelbare leeftijd met een goed huwelijk. Henry heeft totaal geen behoefte aan avontuurletjes. Hij wil alleen zijn eigen vrouw, haar lichaam. Met haar kan hij ongeremd zichzelf zijn, de vertrouwelijkheid maakt hem vrij. Henry voelt zich een zonderling, maar ik denk dat er heel veel mannen zijn zoals hij.”

Lisa Appignanesi: *Alles over de liefde. Anatomie van een onbeheersbare emotie* (All About Love. The Anatomy of an Unruly Emotion). Vert. Pon Ruitter. De Bezige Bij, 456 blz. € 24,90